

Boris posluša božično povest.

F. PALNÁK:

Božična povest.

Osebe: Mati, stric Blaž, Jožek, Anica, mamičin duh, deček, šest angelov.

Predigra.

Pozorišče: Kmetiška hiša z veliko mizo in klopmi okolo; par stolov. V kotu, kjer visi navadno razpelo, so na deski napol napravljene jaslice, ki jih dela stric Blaž, dočim Jožek in Anica gledata ter prinašata stricu mahu, pastirce in drugo, kar je še treba za jaslice. Vse to leži na mizi.

Prvi prizor.

Stric, Jožek, Anica.

Jožek: Kaj pa zdaj, stric?

Stric: Malo mahu mi še daj! Tu-le na tej strani se mi še vedno ne zdi hrib dosti visok.

Jožek: Náte!

Stric: Anica, zdaj pa le še ovčec in pastircev.

Anica (jih prinese v predpasniku).

Jožek (poleg nje): Stric! Dajte tja gor prav na vrh ta-le grad!

Stric: Misliš, da bo tam dober?

Jožek: Boste videli, le poizkusite!

Stric (napravi tako): Viš, viš, saj res!

Anica: Stric, to-le ovčko pa dajte čisto tja h kraju! Glejte jo, tako bela je, pa tako lepo gleda. Ta mora biti prav blizu Jezuščka.

Stric: No, le daj jo, ker že tako lepo kleči. (Postavlja podobe, ki mu jih dajeta Jožek in Anica.) — Jožek, mahu še!

Jožek: Pa ga ni veliko več, stric.

Stric: Nič ne de, saj ga dosti tudi ne rabim.

Anica: Stric, kamela tam-le se bo prevrgla.

Stric: Oj, šent! Pa jo moramo bolj noter zapičiti. Še tega pastirca, pa še tukaj ovco, tako! — Še imata kaj?

Anica: Še tri kralje.

Stric: Le čakaj! Tudi tisti pridejo. (Popravlja nekaj na jasliah.)

Anica (drži tri kralje v rokah): Stric, kako pa je ime črnemu? Gašpar, kajne?

Stric: Zakaj pa ravno temu Gašpar?

Anica: Tako mislim.

Jožek: Oj, saj Gašpar je naše ime. Florjančkov Gašpar je že Gašpar. Pa ...

Stric: Seveda je naše, ampak od treh kraljev smo ga pa le dobili.

Jožek: Stric, kateri pa je?

Stric: I, bosta že imela vidva menda prav. — Anica, daj mi jih sem!

Anica: Tu-le.

Stric (dela naprej in nekaj časa je vse tiho. Mala dva samo gledata.); Tako. Zdaj pa še glorio ...

Anica: Tu-le.

Stric: In z jasliah smo gotovi.

Jožek: Še svečke!

Anica: Pa prt!

Stric: Tisto seveda tudi pride; le dajta mi! (Pa še popravlja glorio.)

Jožek: Náte; šest jih je. Za na vsako stran tri.

Anica: Kakor oltarček bo.

Stric: Saj tudi bo oltarček.

Jožek in Anica: Saj res, ko bomo pa molili tukaj.

Jožek: Pa Jezušček je zgoraj.

Stric: No, dajta, dajta — poglejta, če visi gloria dobro!

Jožek (stopi nazaj in ogleduje oddaleč): Čakajte! Dobro, dobro.

Anica: Jej, kako se sveti!

Stric: Zdaj pa svečke! (Postavlja jih, otroka gledata.)

Jožek (ko so si ogledali jasliah): Pa imamo jasliah. Stric, zdaj pa še kar prt pripnite!

Stric: Kje pa ga imaš?

Anica: Mama ga ima spravljenega.

Stric: No, skoči ponj!

Anica (odide).

Drugi prizor.

Stric, Jožek.

Jožek: Stric, jaz bi že tudi znal napraviti jaslice sam.

Stric: I, znal. Seveda bi jih znal — samo da ne dosežeš dobro, pa bi polovico prebrnil, ko bi postavljajl pastirce.

Jožek: Kaj ne, ko bom pa večji, jih bom pa lahko sam delal?

Stric: Saj jih boš tudi moral. Kaj misliš, da bo stric Blaž zavečno na svetu, da bi ti delal jaslice?

Jožek: Saj ne boste umrli, stric.

Stric: Ej, kadar bo, bo prežgodaj. Pa kmalu še menda ne bo.

Jožek (se stisne k njemu, stric mu gladi lase).

Tretji prizor.

Prejšnja, Anica.

Anica: Ga že imam.

Stric: No, vidiš, vidiš.

Anica: Poglejte, stric, kako je prt lep!

Stric: Glej, glej, pa res. Kdo ga je pa kupil?

Anica: Mama zadnjič v mestu.

Jožek: Čakaj, kaj pa je napisano? (Čita počasi kakor mali šolarji):

Poj slavo na višavi,
ko Jezus se rodi;
in mir ljudem v nižavi —
se iz nebes glasi.

Stric: Glej, glej, kako že znaš.

Anica: O, saj bom jaz že tudi kmalu znala.

Stric: Zdaj seveda, ko že hodiš od jeseni v šolo. — Kje pa imaš žrebljičke?

Jožek (skoči k mizi): Tukaj-le so v miznici.

Stric: No, daj jih sem!

Jožek (mu jih da).

Stric (pripenja z risarskimi žrebljički, mala dva ga gledata. Ko je gotov, odstopi in gleda): Hm, saj so res lepe.

Vsi (gledajo).

Anica: Stric, ali imajo vsi ljudje danes tako lepe jaslice?

Stric: Ej, bože! So, ki imajo še lepše; so pa tudi, ki nimajo nobenih.

Jožek: Aha! Tisti so siromaki.

Stric: Da, siromaki.

Anica: Stric, veste kakšno povest o takem siromaku?

Stric: Bi že vedel.

Jožek in Anica: Stric, povejte, povejte!

Stric: Če bosta lepo poslušala.

Jožek in Anica: O, bova, bova!

Stric: No, zdaj-le do večera ravno ni posebnega opravila, pa sedimo in vama povem eno.

J o ž e k i n A n i c a : Da, da stric; prosim, prosim.

V s i (posedejo k mizi. Otroka upreta oči v strica, ta se odkašlja).

(Zagrinjalo pade.)

Povest.

P o v e s t se godi v gozdu ponoči. V ozadju zasnežena drevesa, po tleh sneg in spredaj parobek. Nič posebnosti ni videti, gozd je pač, kakor gozd v takem času in v takih okolščinah.

Prvi prizor.

D e č e k (pride od desne, slabo oblečen in z malo culico v roki. Ko pride do parobka, se ustavi, gleda okolo sebe, položi culico na tla, pa se zamisli . . . Le za malo časa; ker zopet se ozre okolo sebe):

Srce veselo bije v prsih zdaj
ljudem po širnem svetu. Vesele se,
ko čujejo dol v svojem srcu glas
z nebes, ki jim oznanja mir na zemlji . . .
Pa molijo „Hosana na višavi!“ —
Oj, blagor, blagor vam, ljudje presrečni! —
Postavljate božična si drevesca,
napravljate si jaslice presvete,
in v dušo pride mir vam, sreča,
ki dije s teh drevesc in jaslic vaših . . .

Jaz nimam jaslic. Pa drevesca nimam!
In vendar bi se tudi rad veselil,
bi tudi rad, da meni bi podelil
kedo daril božičnih. Konj pa boben,
oprava vsa vojaška bi mi bila
preveč. Da kos le kruha bi imel;
da posteljo imel bi toplo; da bi
pobožal kdo me rahlo in poljubil . . .
A vse ostanejo le želje — ker sem
siromak. —

(Od strani priskaklja z a j č e k, se ustavi nedaleč od dečka ter ga gleda.) —

Oj, ti si tudi siromaček, zajček?
So tebe tudi napodili z doma?
In tudi nimaš strehe in pokoja?

Da samo siromak bi bil!
Sirota brez srca sočutnega na zemlji,
brez brata in brez sestre, brez očeta,
brez matere ljubeče . . . Tako mi pravijo,
da nimam doma in da nimam strehe,
pa da pravice nimam jaz do strehe.
Da nimam je, pravice!

Tukaj jo imam.
Tu v gozdu, tu na zemlji božji.
A tudi tukaj ne? Imajo tu
pribežališča svoja le živali?
Pa človek ne?

O, Ješček, ki si se
rodil ubožen tudi ti in nisi
imel prostora, kjer bi spal kot detece
ubožno. Na slami — priča zgodba — si počival,
pa s sapo volec in osliček sta
te grela. — Ješček, prosim te, pomagaj!

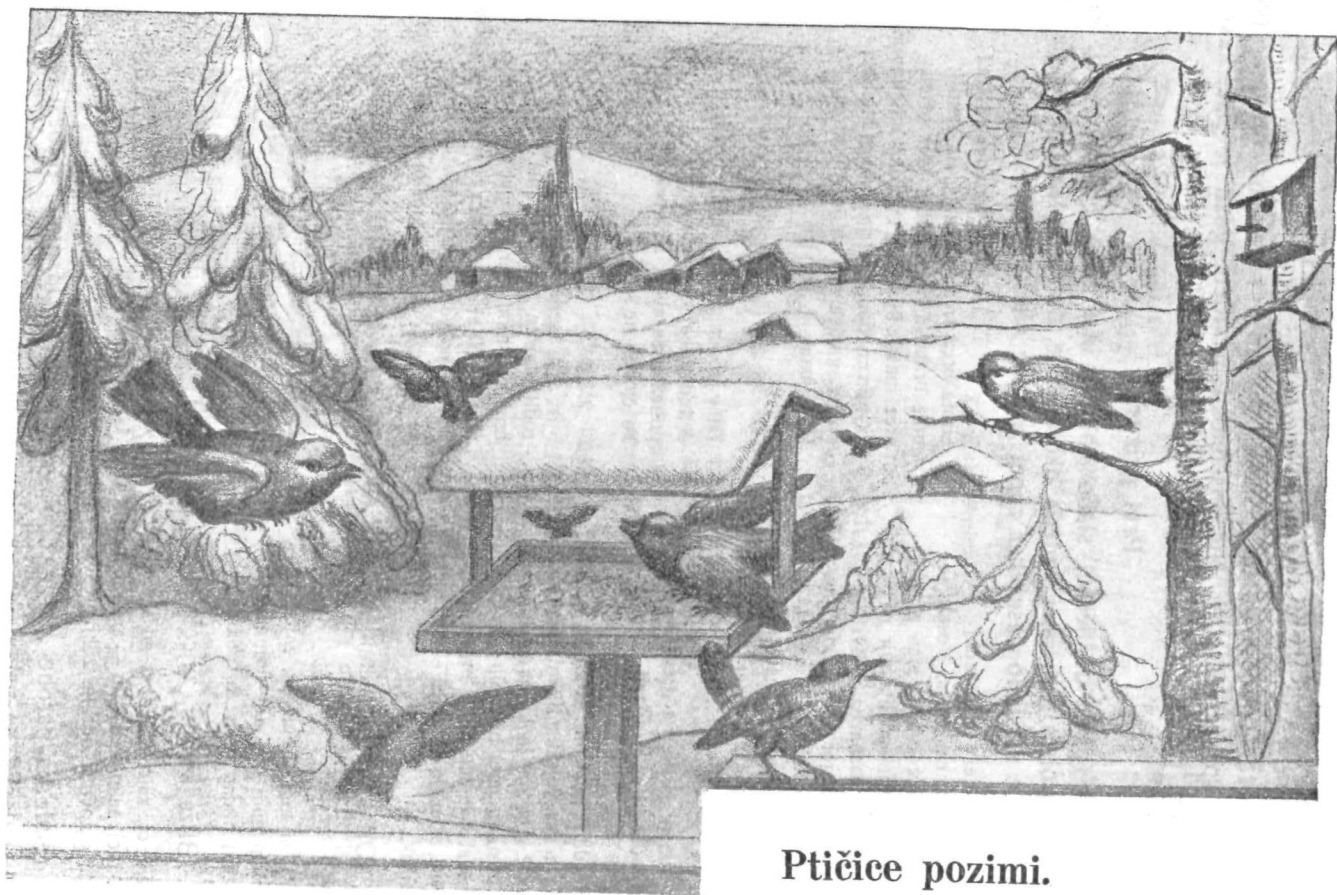
Pa bodi tu pri meni! Kožušček tvoj
je topel — pa si ob njem segrejem roke.

(Bliža se mu, zajček plaho pobegne.)

Bežiš, oj, zajček, tudi ti od mene? da vkup obhajate večer presveti.
Oj, glej, tako sem sam — pa rad bi družbe, Le jaz sem sam.
ti pa gotovo k drugim zdaj greš zajcem,

(Sede na parobek ter nasloni glavo v roko. Do njega pribeži srna. Ko zagleda dečka, se ustavi ter ga plaho gleda. Tudi deček jo zagleda.)

Oj, srnica preljuba!
Je Bogec tebe sem poslal do mene,
da družbo delaš mi v tej noči sveti?

Ptičice pozimi.

(Srna odbeži)

Bežiš ti tudi? Živali vse se me
bojite siromaka, ki rad bi vas

imel? — Pa pojdite! Tako ostahem sam.
Tako sam ...

(Nasloni zopet glavico v roko. Proti nebu.)

Ješček, prosim, daj, pomagaj! O, Ješček, prosim, daj, pomagaj mi,
Saj zmoreš vse! — Pa pošlji mamico mi, pomagaj! —
pa k nji me pusti, k mamici preljubi!

(Ozre se.)

Ah! Tu moram prenočiti,
to sveto noč sam samcat preživeti.

(Ozira se.)

Tu ležem. —

(Položi k parobku culico ter se spravlja k počitku.)

Pa še prej pomolim k Bogu
in poprosim varstva ga, zavetja.

(Poklekne ter moli, nato leže).

Tako!

(Pokriža se.)

Ti, mamica pri meni bodi!

(Zaspi ...)

Drugi prizor.

Deček, potem angeli.

(Deček spi. Iz daljave se čuje petje, najpoprej tiho, potem glasneje, kolikor so pevci-angeli bliže. Tudi luč, srebrna luč se razliva na gozd, kolikor bliže so pevci-angeli, toliko močnejša je. Tako-le je, da se kar čuti bližino višjih bitij, ki pojo.)

Ta svet večer, to sveto noč
na zemljo se spustimo;
z zemljani svetega duha
molitev mi sklenimo:

Hosana na višavi,
ko Krist na zemljo hodi!
Ljudem mir in naravi
v tej noči sveti bodi!

Pa varovanci naši vsi
to z nami zdaj pojó naj!
Občutki sveti tudi vsem
v srce se jim vlijó naj:

Hosana na višavi,
ko Krist na zemljo hodi!
Ljudem mir in naravi
v tej noči sveti bodi!

Angeli, medtem ko speli drugo kitico, so že prišli na oder, kamor lije prijazna srebrna luč, kakor polna mesečina. Angeli se postavijo okolo dečka tako, da ga ne zakrijejo prav nič gledalcem.

Deček (vzdihne, pogleda, se zazre v luč... pa govori mirno, kakor bi govoril v sanjah):

Kaj zrem nebesa sveta res odprta?
Kaj čujem petje angelov nebeških? —

Pa kje si ti mi, mamica preljuba?
 Le tebe hočejo oči mi zreti;
 brez tebe še nebo mi ni popolno!
 In če pri Bogu si, pri Vsemogočnem,
 daj, reci Mu besedo, naj še jaz

v nebesih Božič zdaj obhajam s tabo!
 Naj čuje mi uho na vekov veke
 to pesem, ki jo čulo zdaj je peti
 iz grl nebeških angelov mi božjih.

Angeli (pojo):

Hosana na višavi,
 ko Krist na zemljo hodi!

Ljudem mir in naravi
 v tej noči sveti bodi!

Deček:

Ah, zopet, čuj! Oj, tebe še, ti mamica!
 Ti, mamica, oj, mama moja ljuba...

(Tedaj pa zažari luč močnejše; tak je občutek, kakor da se dogodi
 zdajpazdaj nekaj posebnega.)

Angeli (se zazro vsi v to novo svetlobo).

Deček (kakor bi trepetal pričakovanja).

Drugi prizor.

Prejšnji, mamičin duh.

Mamičin duh (resno, počasi, ves ožarjen v svoji čistosti in jasnosti).

Prvi angel: Kaj želiš, duh izveličani?

Duh:

Otrok moj me je klical. Kje je dete?

Drugi angel: Glej, tu smo ga našli spečega in čuvamo nad njim.

Deček (proži roke):

Oj, mamica!

Duh (stopi bliže k njemu):

Da, dete svoje tu
 zdaj čuvam, po katerem hrepenim.

(Skloni se nadnje.)

Deček:

Oj, mamica, si ti pri meni?

Duh:

Da in
 poljubljam te s poljubom zveličavnim.

(Poljubi ga na čelo.)

Potem poprosim pa po tvoji prošnji
 nebeškega Očeta, vso Dobroto,
 naj milostljivo zre na tebe, dete,

izpolni tvojo prošnjo: združi te
 na veke z mamó, srcem hrepenečim
 k tebi in po tebi!

(Proti nebu):

Bog, usmili se, odreši! —
 Rodil se danes si, da daš ljubezen
 svetu; pa če bi svet je tudi ne bil vreden.

Izkaži meni tudi novo milost
 in vzemi med število angelov
 še moje dete, ki ga svet ne mara...

(V pobožni mirnosti obstane. Tedaj se začuje rahla božična melodija, ki kar naznanja, da plava nad vsem bitje, ki ga je mamičin duh ravno prosil pomoči . . .)

Angeli (klonijo svoje glave, ker čutijo pričujočnost Gospoda svojih trum.)

Duh mamičin (mirno, vdano):

Usmiljenje, o Bog, nebeški Oče!

Angeli (ravno tako):

Usmiljenje, nebeški dobri Oče!

Tretji prizor.

Glas (med melodijo, ki je vedno enako sladka, božična, glasna pa brez poudarka):

V ljubezni se beseda ji izpolni!

Angeli in mamičin duh (s sklonjenimi glavami, še vedno vdano, mirno):

In zgodi tvoja volja se, naš Oče!

(Ostanejo tako, dokler ne utihne godba, ki je vedno slabša, kakor da se oddaljuje . . .)

Četrty prizor.

Deček:

O, mamica! O, mama! K tebi! K tebi!

Angeli (ga obstopijo; ko pa se deček dvigne, je kakor sedmi angel med njimi):

Ljubezen je rodila vsem
blagost le in pa srečo,
obojo pa v ljubezni sveti
doseže se še večo:

Hosana na višavi,
ko Krist na zemljo hodi!
Ljudem mir in naravi
v tej noči sveti bodi!

Deček - angel (proži roke):

O, mamica! In zdaj sem tvoj, pri tebi!

Duh mamičin (se kakor poslavlja z roko):

Z menoj pri Bogu si na vekov veke!

Angeli (odidejo preko odra na levo):

Hosana na višavi,
ko Krist na zemljo hodi!

Ljudem mir in naravi
v tej noči sveti bodi!

(Medtem so izginili, z njimi tudi luč.)

(Zagrinjalo pade.)

Konec.

Pozorišče in osebe iste, kakor smo jih pustili v predigri.

Prvi prizor.

Stric Blaž, Jožek in Anica.

Stric Blaž (sedi, kakor da je ravno dokončal povest, miren, ginjen na svojem mestu).

Jožek in Anica (sta še vsa v zavzetosti in zanimanju slišanege).

Drugi prizor.

Prešnji, mati.

Mati (vstopi ter jih gleda, oni je ne vidijo): No, kaj pa ste tako tiho?

Jožek in Anica (skočita, kakor bi se zbudila iz sanj, k nji): Mama, mama! Stric je povedal tako lepo povest.

Mati: Pa sta lepo poslušala?

Jožek in Anica: O, lepo, lepo.

Mati: Pa sta se kaj zahvalila?

Jožek in Anica (k stricu): Hvala, stric, hvala! (K materi): Oj, mama, kako nama je dobro, ko imava še vas!

Mati: I, kakopada vama je. — Kaj pa jaslice, so že gotove?

Stric: Oj, kdaj že! — Glej, glej! Pa zmračilo se je medtem že tudi. Bomo pa užgali luč.

Jožek in Anica: Oj, stric, svečke, svečke!

Mati: Blaž, jima pa užgi svečke, no! Bomo pa tu-le počakali na očeta, da pokropi in pokadi hišo.

Stric (nažge svečke).

Vsi drugi (gledajo tiho, kako se to godi).

Jožek in Anica: Jej, kako je lepo!

Mati: No, le glejta!

Jožek: Mama, kako je nama dobro!

Mati (ga gladi po laseh).

Anica: Ker imamo tebe. (Stisne se k materi.)

Mati (gladi tudi njo).

Jožek: In ti, mama, ne smeš umreti.

Anica: Ne smeš umreti, mama!

Mati (ju poljubi na čelo).

Jožek: Mama!

Anica: Mama!

Jožek in Anica (primeta mater vsak za eno roko ter jo potegneta pred jaslice ter zapojeta):

Ljubezen je rodila vsem
blagost le in pa srečo,
obojo pa v ljubezni sveti
doseže se še večo:

Hosana na višavi,
ko Krist na zemljo hodi!
Ljudem mir in naravi
v tej noči sveti bodi!

Mati, Jožek in Anica (obstoje pred jaslicami).

Stric (stoji pri mizi, in solza mu pride v oko).

(Plameni sveč trepetajo pri hlevčku.)

(Zagrinjalo pade.)

DRAGOTIN HUMEK:

Majka priroda pripoveduje.

7. Pajkina možitev.

(Konec.)

aslednjega jutra sedi na trobeliki pajek z onstran meje.

Tipalnice si snaži in se obrača na levo in na desno, da bi se pokazal pajki. In dve srebrni nitki je že spredel, da bi občudovala pajka njegov izdelek, Prav blizu do nje se pa le ne upa.

Navsezadnje se ojunači in blekne prav krotko:

„Prišel sem se ženit.“

„In lahko dokaže resnico svojih besedi,“ mu pomaga petršilj.

„Pa lep možiček je,“ ga hvali trobelika.

„Bedak!“ konča pajka pogovor.

A pajek se ne umakne. S šestimi očmi ljubeznivo škili na pajko, z dvema pa pazi, da bi ga ne zgrabila požrešna nevesta.

„Ničesar bi ne zahteval od vas,“ nadaljuje.

„Sam imam svojo mrežo in v nji šest muh zapredenih, ki vam jih radi volje podarim jutri. In mnogo jih še nalovim in — —.“

„In neslano čvekaš, a jaz nečem takega strašila,“ ga prekine pajka.

Ustraši se pajek grozečih pajkinih oči in se umika. „Oprostite, nisem vas hotel žaliti. Pa kar grem, če me ne marate. Že hodim.“

